

УДК 343.137

О.Ю. ТАТАРОВ, канд. юрид. наук, доц.,
Головне слідче управління МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ НАПРАВЛЕННЯ СПРАВИ ДО СУДУ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ТА МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Ключові слова: досудове провадження, закінчення досудового слідства, постанова про закриття справи, примусові заходи виховного характеру, примусові заходи медичного характеру

Досудове слідство можна вважати закінченим лише тоді, коли його завдання виконано. Для цього слідчий повинен всебічно, повно й об'єктивно у встановленому законом порядку дослідити всі обставини, що складають предмет доказування у кримінальній справі. Порушення вимоги ст.22 КПК України призводить до повернення справи на додаткове розслідування прокурором, а за неможливості усунення неповноти або неправильності розслідування в судовому засіданні – також судом (статті 246, 281 КПК України).

Визнати досудове слідство закінченим – це визнати відсутність необхідності проведення будь-яких процесуальних дій, спрямованих на збирання, перевірку і дослідження доказів. Як зазначає з цього приводу Ю.П. Аленін, під закінченням досудового розслідування слід розуміти заключний етап досудового провадження, що являє собою комплекс процесуальних дій, пов'язаних із завершальним аналізом і оформленням результатів розслідування, забезпеченням прав учасників кримінального судочинства та прийняттям підсумкових рішень у кримінальній справі [1, с.16].

Відповідно до положень законодавства України про кримінальну відповідальність (ч.1 ст.97, ч.1 ст.105 КК України), до неповнолітніх, які вчинили злочини, при звільненні їх від кримінальної відповідальності та від покарання, застосовуються *примусові заходи виховного характеру*.

Ускладнення криміногенної ситуації, економічна криза, зміна якісних характеристик злочинності зумовили зростання кількості злочинів, вчинених неповнолітніми (протягом 2008–2011 рр. щорічна динаміка зростання становить 12,3 %). Питома вага неповнолітніх у структурі осіб, які вчинили злочини, у 2009 р. – складає 5,2 %, у 2010 р. – 5,3 %, 2011 р. – 5,6 %. Незважаючи на ужиті ОВС заходи, у 2011 р. 17,8 тис. неповнолітніх осіб викрито у злочинній діяльності, з яких 60 % – не зайняті навчанням або працею. Кожний третій неповнолітній злочинець являється учнем школи, кожний десятий – учнем ПТУ. Майже кожний сьомий підліток, викритий у злочинній діяльності, вчинив злочин повторно, кожний десятий – у стані алкогольного сп'яніння. Працівниками міліції з вулиць щорічно вилучається близько 10 тис. безпритульних дітей¹.

З огляду на положення законодавства про кримінальну відповідальність та КПК України, примусові заходи виховного характеру (ч.1 ст.97 КК України) застосовуються до неповнолітнього, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості, якщо суд дійде висновку, що його виправлення можливе без застосування покарання. Це рішення приймається у справах, що направляються до суду з мотивованою постановою слідчого в порядку, передбаченому ст.9 КПК України, а також у справах, що надійшли до суду з обвинуваль-

¹ За даними Державної пенітенціарної служби України, у 2011 р. в установах відбування покарань України перебувало 1,432 тис. неповнолітніх. Більше половини з них (54,8 %) засуджені до позбавлення волі строком від 3 до 5 років, 58,3 % – раніше притягувалися до кримінальної відповідальності, не пов'язаної з позбавленням волі, а 24,9 % – до засудження не навчалися і не працювали.

ним висновком на стадіях попереднього розгляду справи суддею або судового розгляду.

У 2011 р. слідчими направлено до суду 9,671 тис. кримінальних справ для вирішення питання про звільнення обвинувачених від кримінальної відповідальності, з них на підставі ст.9 КПК України (із застосуванням до неповнолітнього заходів виховного характеру) – 269, що складає близько 2,7 %; на підставі ст.7-3 КПК України (щодо осіб, які не досягли віку, з якого можлива кримінальна відповідальність) – 923 (9,5 %).

Суд застосовує примусові заходи виховного характеру і до осіб, які у віці від одинадцяти років до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинили суспільно небезпечні діяння, що підпадають під ознаки діянь, передбачених Особливою частиною КК України (ч.2 ст.97 КК України, ч.4 ст.6, ч.1 ст.7-3 КПК України). У цьому разі суд у справі, що надійшла до нього в порядку ст.7-3 КПК України, виносить постанову про закриття справи із застосуванням до особи примусових заходів виховного характеру.

У ч.1 ст.105 КК України передбачено, що примусові заходи виховного характеру можуть бути застосовані при звільненні неповнолітнього від покарання у разі вчинення ним злочину невеликої або середньої тяжкості, якщо суд визнає, що внаслідок щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки неповнолітній на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання. Водночас у ст.497 проекту КПК (прийнятому Верховною Радою України у першому читанні 09.02.2012 р. № 9700 закріплено, що застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітнього може застосовуватися лише при вчиненні ним злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості.

Тобто, в КПК України передбачається, що до неповнолітнього можуть бути застосовані заходи виховного характеру за вчинення будь-якого злочину середньої тяжкості, а в проекті КПК – лише за вчинення необережного злочину середньої тяжкості. Зважаючи

на те, що одним з основних завдань кримінального судочинства є виправлення особи, вважається, що до неповнолітнього слід застосовувати заходи виховного характеру за вчинення будь-якого злочину середньої тяжкості. Для цього в ст.497 проекту словосполучення «необережного злочину середньої тяжкості» слід замінити на «злочину середньої тяжкості».

У слідчій практиці нерідко трапляються ситуації, коли особа вчинила злочин, не досягнувши повноліття, проте на час провадження у справі (прийняття судом рішення у справі) досягла вісімнадцяти років. Відтоді стає спірним питання щодо правомірності застосування судом до вже повнолітньої (на той час) особи примусових заходів виховного характеру, оскільки в КПК України не визначено, за якими правилами повинно здійснюватися провадження у справі: про застосування примусових заходів виховного характеру (провадження у справах про злочини неповнолітніх) чи за загальними правилами. Проблеми виникають і в тому разі, якщо неповнолітній досяг вісімнадцятирічного віку під час розгляду справи в суді.

Розглядаючи питання про закриття справ щодо неповнолітніх з направленням їх до комісій у справах неповнолітніх (нині – у справах дітей), В.В. Устінова відповідно до раніше діючого порядку зазначає, що слідчий, прокурор і суд не вправі, навіть як виняток з загального правила, закривати справи щодо осіб, яким після вчинення злочину виповнилося 18 років [2, с.47].

Іншої позиції у вирішенні цього питання дотримуються Є.В. Ремізова та В.Я. Рибальська, які вважають, що єдиним критерієм застосування особливих правил судочинства, що створюють додаткові гарантії прав і законних інтересів підлітка, має бути визнано факт вчинення злочину особою до досягнення нею 18 років [3, 4].

Цікавий варіант вирішення цієї проблеми пропонують Ю.К. Якимович, М.Н. Голубева та І.С. Колосова: якщо провадження у справі неповнолітнього було розпочато за правилами

ми глави КПК, що регулює провадження у справах про злочини неповнолітніх, то незалежно від строків розслідування і судового розгляду ці правила повинні застосовуватися навіть, якщо обвинувачений досягнув повноліття; до осіб, які вчинили злочини до досягнення 18 років, і які до початку провадження у справі стали повнолітніми, то положення глави, що регулює провадження у справах про злочини неповнолітніх, поширюються на цих осіб за розсудом слідчого, прокурора, суду; у справах осіб, які вчинили злочини до 18 років, але до моменту початку провадження у справі досягли 20 років, положення зазначеної глави не застосовуються [5, с.144–153].

Системний аналіз положень КК і КПК України дає підстави стверджувати про те, що звільнити від кримінальної відповідальності за «віковим цензом» можна все ж таки лише неповнолітнього (статті 97, 105 КК України). У ч.2 ст.432 КПК України вказано, що положення глави 36 КПК України застосовуються у справах про злочини осіб, які на момент провадження в кримінальній справі не досягли вісімнадцятирічного віку. Отже, особливості провадження, передбачені цією главою КПК України, не поширюються на справи про злочини, вчинені особами, які на момент провадження у справі досягли вісімнадцятирічного віку. До того ж, як йдеться у Постанові Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх», особливості судового розгляду не застосовуються до осіб, які на час провадження у справі досягли повноліття. Відтак, до осіб, які досягли повноліття, не можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, оскільки, виходячи з їх змісту і механізму забезпечення, їх можна застосовувати лише до неповнолітніх.

Вважаємо, що суд, за наявності відповідних підстав, може (або, залежно від виду звільнення, зобов'язаний) звільнити особу від кримінальної відповідальності за іншими не реабілітуючими підставами, передбаченими у статтях 7-2, 8, 10 КПК України. Це стосується

насамперед справ про застосування примусових заходів виховного характеру, що надійшли до суду в порядку, передбаченому ст.9 КПК України, тобто з мотивованою постановою слідчого про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності з застосуванням примусових заходів виховного характеру, у тому випадку, коли особа на момент розгляду такої справи в суді вже досягла повноліття. У разі, якщо суд не встановить у справі інших не реабілітуючих підстав для закриття справи зі звільнення особи від кримінальної відповідальності, він повинен повернути справу, що надійшла до нього в порядку, передбаченому ст.9 КПК України, для провадження додаткового розслідування.

Відповідно до ст.497 проекту КПК (що закріплює порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру), клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру може бути складене і надіслане до суду за умови, що неповнолітній обвинувачений та його законний представник проти цього не заперечують. У той самий час, у проекті не зазначається, яким чином повинен діяти суб'єкт розслідування в разі наявності відповідного заперечення. Вважається, що рішення відносно доцільності застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру повинен приймати слідчий, а про їх застосування – лише суд. Законного представника не слідувало б наділяти правом заперечувати проти такого виду провадження, оскільки це може призвести до негативних наслідків, зокрема психічного травмування дитини унаслідок проведення за її участю досудового слідства в загальному порядку.

Аналіз міжнародних нормативних актів з питань звільнення неповнолітніх від покарання та застосування примусових заходів виховного характеру свідчить про необхідність встановлення інших (не визначених у ст.433 КПК України) обставин, що підлягають доказуванню у справах про злочини неповноліт-

ніх. Так, у п.5.1 Мінімальних стандартних правил, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх, зазначається, що при вирішенні питання про обрання заходу впливу до неповнолітнього правопорушника відповідний уповноважений орган чи посадова особа бере до уваги не лише обставини вчиненого правопорушення, а й особу винного, її бажання вести повноцінне життя, виконувати корисну роль у суспільстві [6].

З метою приведення вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів та забезпечення більш широкого застосування до неповнолітніх примусових заходів виховного характеру, вважається за доцільне доповнити перелік обставин, які підлягають доказуванню у справах про злочини неповнолітніх (ст.433 КПК України), такими положеннями: «обставини, що обумовлюють звільнення особи від кримінальної відповідальності, від покарання, в тому числі щире розкаяння, сумлінне ставлення до навчання та праці тощо». Необхідність вказаних змін підтверджується і зазначеною вище Постановою Пленуму Верховного Суду України, де міститься роз'яснення про те, що можливість застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру замість кримінального покарання необхідно обговорювати в кожному випадку вирішення питання про його відповідальність за злочин невеликої або середньої тяжкості.

Визначений законом (ст.7-3 КПК України) строк застосування превентивного заходу шляхом поміщення неповнолітнього, який вчинив злочин, до приймальника-розподільника, не перевищує місяця. Проте цього терміну зазвичай не вистачає для дослідження всіх фактичних обставин у справі, враховуючи строки проведення експертних та інших досліджень. Не передбачаючи у цій ситуації жодних винятків, законодавець вимагає від слідчого, навіть при порушенні кримінальної справи за фактом вчинення неповнолітнім незначного злочину, проводити слідчі дії у повному обсязі. Це потребує певного законодавчого коригування, зокрема

шляхом запровадження можливості для слідчого, в разі необхідності, продовжувати термін тримання підлітків у приймальниках-розподільниках (до того ж, фактично таке зустрічається досить часто на рівні домовленостей).

У разі, якщо на підставі висновку судово-психіатричної експертизи та інших доказів буде встановлено, що особа, яка притягнута або підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному стані або в подальшому захворіла душевною хворобою, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, то слідчий складає мотивовану *постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру*. У постанові повинні бути викладені всі обставини, які підтверджують вчинення цією особою суспільно небезпечного діяння, а також дані, які підтверджують, що ця особа захворіла на психічну хворобу (статті 226, 417 КПК України).

Протягом 2011 р. слідчими (прокурорами) для вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів медичного характеру було направлено до судів 1,048 тис. постанов.

Примусові заходи медичного характеру – це заходи державного примусу, що призначаються, продовжуються, змінюються і припиняються за ухвалою суду особам, які вчинили суспільно небезпечне діяння, передбачене КК України, в стані неосудності, а також особам, у яких після здійснення злочину наступив психічний розлад, що робить неможливим призначення або виконання покарання, або призначаються за вироком суду особам, винним у вчиненні злочину і страждають психічним розладом, не виключає осудності, але вплинув на усвідомлену вольовий вибір поведінки в момент вчинення злочину, і полягають в психіатричному лікуванні, спрямованому на відновлення, зміцнення психічного здоров'я осіб, для виключення вчинення нового суспільно небезпечного діяння, їх небезпеки заподіяння шкоди для себе або інших осіб, можливо-

сті заподіяння іншої істотної шкоди, дотримання їх прав і законних інтересів.

Відповідно до положень кримінально-процесуального законодавства України, кримінальні справи про суспільно-небезпечні діяння неосудних або обмежено осудних осіб порушуються на загальних підставах, і досудове слідство проводиться за загальними правилами. Водночас проведення досудового слідства у справах осіб, визнаних неосудними, має свої процесуальні особливості.

По-перше, участь захисника у цих справах є обов'язковою з моменту встановлення факту наявності в особи психічної хвороби, а відмова від захисника може бути прийнята лише у випадках обґрунтування її такими мотивами, які слідчий визнає вартими уваги. У цьому разі захисник замінюється іншим у встановленому законом порядку (ст.46 КПК України).

По-друге, особа, визнана психічно хворою, не притягується як обвинувачений (слідчі дії за участю таких осіб проводяться лише у разі, якщо їх психічний стан це дозволяє), а якщо даний факт визнано після притягнення особи як обвинуваченого – відповідна постанова втрачає силу. У цій справі також не складається обвинувальний висновок.

По-третє, для визначення психічного стану обвинуваченого в разі наявності даних, які дають підстави вважати про наявність у нього психічних відхилень, має бути обов'язково призначена судово-психіатрична експертиза (ст.204 КПК України). Постанова про призначення судово-психіатричної експертизи не оголошується особі, щодо якої вона винесена в тих випадках, коли її психічний стан робить це неможливим (ч.3 ст.197 КПК).

По-четверте, якщо проводилася протокольна форма досудової підготовки матеріалів або справа відноситься до категорії справ приватного обвинувачення, а питання про наявність психічного захворювання, неосудності або обмеженої осудності виникло у судовому засіданні, то справа підлягає направленню для провадження досудового слідства.

По-п'яте, при завершенні досудового слідства, якщо буде встановлено неосудність або обмежену осудність особи, яка вчинила злочин, слідчий знайомить з матеріалами справи законного представника і захисника особи та виносить постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру.

Постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру (ст.226 КПК України) слідчий виносить лише при завершенні розслідування справи про суспільно-небезпечне діяння стосовно особи, яка за висновком судово-психіатричної експертизи визнана неосудною і потребує примусового лікування. Після закінчення розслідування слідчий повідомляє учасників процесу, які мають право на ознайомлення зі справою, про закінчення розслідування і надає кожному з них матеріали справи, якщо психічний стан відповідних осіб дозволяє це зробити.

Однак слід зазначити, що вказану форму закінчення досудового слідства у жодному разі не можна розглядати як вирішення судом питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності та закриття провадження. Це – особлива форма закінчення досудового слідства і специфічна форма прийняття судом рішення про призначення особі примусового лікування, на чому наголошують різні автори [7–9]. Ось чому, на наш погляд, законодавець цілком вірно у чинному КПК України, на відміну, скажімо, від п.1 ч.1 ст.439 КПК Російської Федерації, не передбачив можливості закриття кримінальної справи, коли характер вчиненого діяння та психічний розлад особи не пов'язані з небезпекою для неї чи інших осіб або можливістю заподіяння нею іншої суттєвої шкоди.

У ст.503 проекту КПК України передбачається, що в разі, «якщо під час досудового розслідування будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, слідчий, прокурор виносить пос-

танову про зміну порядку досудового розслідування». Проте, у ст.504 проекту зазначається, що «досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру провадиться слідчим згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї Глави». Отже, якщо в разі наявності підстав для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, провадження здійснюється за загальними правилами (з урахуванням лише деяких особливостей), то винесення постанови слідчим (прокурором) про зміну порядку досудового розслідування, навряд чи є доцільним. Тому, зважаючи на викладене, пропонуємо ч.2 ст.503 проекту КПК, яка передбачає необхідність винесення вказаної постанови, виключити.

На жаль, у КПК України (як і у випадку з особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності) не визначено правового статусу учасника кримінального процесу, щодо якого здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру, що залишає цього суб'єкта практично «безправним» як на стадії досудового розслідування, так і під час судового розгляду.

Вважається, що проблему визначення процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру, можна вирішити лише з урахуванням таких положень: по-перше, учасник кримінального процесу, який має психічні розлади, не може бути обмеженим в правах у порівнянні з обвинуваченим чи підсудним; по-друге, помилковим є твердження про те, що вказана особа наділена правами обвинуваченого, підсудного або засудженого (її права можуть в певних випадках співпадати з правами обвинуваченого), тобто ця особа є самостійним учасником кримінального процесу; по-третє, слідчий, прокурор не можуть позбавляти особу, щодо якої здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру, будь-якого права; по-четверте,

окремі свої права вказана особа може реалізувати самостійно, якщо цьому не заважає характер її психічного розладу.

З урахуванням зазначеного було б бажаним доповнити КПК України новою статтею такого змісту:

«Особа, відносно якої здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру.

1. Особа, відносно якої здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру визнається такою з моменту винесення постанови про залучення її до провадження про застосування примусових заходів медичного характеру.

2. Особа, відносно якої здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру, за умови, що цьому не заважатиме характер її психічного захворювання, має право: знати у вчиненні якого злочину її підозрюють (обвинувачують), давати пояснення, брати участь у проведенні слідчих дій, надавати докази; в обов'язковому порядку мати захисника і законного представника з моменту винесення постанови про початок провадження про застосування примусових заходів медичного характеру, мати побачення із захисником віч-на-віч, подавати скарги на дії та рішення слідчого, прокурора та суду, знайомитися з протоколами слідчих дій, ознайомлюватися з постановами про призначення експертизи і з висновком експерта, ознайомлюватися з матеріалами кримінальної справи після закінчення розслідування, отримати копію постанови про направлення кримінальної справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру, брати участь у судовому засіданні, заявляти клопотання та відводи.

3. Особа, відносно якої здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру, зобов'язана: з'являтися за викликом слідчого та суду, виконувати розпорядження головуючого, не порушувати порядку в судовому засіданні.

4. Для визначення можливості реалізації передбачених цим Кодексом прав, особа, від-

носно якої здійснюється провадження про застосування примусових заходів медичного характеру, повинна пройти освідчення її психічного стану. Після отримання висновку психолого-психіатричної експертизи, така здатність особи визначається слідчим та судом».

Беручи до уваги, що відповідна норма в проекті КПК України відсутня, вважається за доцільне доповнити такою нормою і проект КПК.

Процесуальне оформлення постанови про направлення кримінальної справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру майже аналогічне з оформленням обвинувального висновку (включаючи і додатки до постанови). Особливості полягають в тому, що у довідці про рух кримінальної справи, доданої до постанови, додатково зазначається час призначення і строк проведення судово-психіатричної експертизи, а в списку осіб, що підлягають виклику – вказується місце перебування неосудного. Стосовно осудних осіб, які разом із неосудним вчинили суспільно небезпечне діяння, складається обвинувальний висновок. У цьому разі справа направляється до суду з постановою про вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру щодо конкретної особи та обвинувальним висновком.

Як свідчать статистичні дані, у більшості кримінальних справ про умисні вбивства та злочини, вчинені глухонімими (74 %), обвинувачені – це особи з психічними розладами. Тому, очевидно, є потреба внести зміни до п.3 ст.76 КПК України, передбачивши обов'язкове призначення судово-психіатричної експертизи у всіх справах відповідної категорії.

Під час провадження в справах про застосування примусових заходів медичного характеру проблемним є обрання запобіжного заходу щодо такої особи з урахуванням специфіки її психічного стану. Вважається, що з метою попередження вчинення такою особою нових злочинів доцільно доповнити КПК України таким запобіжним заходом, як «поміщення особи до психіатричного закладу

в умовах, що виключають її небезпечну поведінку». До речі, ця пропозиція знайшла своє відображення у положеннях проекту КПК (ст.508 проекту).

Слід окремо підкреслити, що відповідно до ст.6 Закону України «Про психіатричну допомогу», відомості про стан психічного здоров'я особи не підлягають розголошенню. У той самий час, КПК України не передбачає обов'язковості розгляду справ даної категорії у закритому судовому засіданні, що фактично обмежує права особи щодо нерозголошення таких відомостей (не врегульованим це питання залишилось і в ст.27 проекту КПК). На нашу думку, необхідність проведення закритого судового засідання у повному обсязі (від початку до кінця) не є нагальною, оскільки відомості про психічний стан особи містяться лише у висновках судово-психіатричних експертиз. Тому, зважаючи на Постанову Пленуму Верховного Суду від 03.06.2005 р. № 7 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування», вважається за доцільне ст.20 КПК України («Гласність судового розгляду») доповнити новою частиною наступного змісту: «Під час розгляду справи про застосування примусових заходів медичного характеру заслуховувати висновки судово-психіатричних експертиз необхідно у закритих судових засіданнях» (зазначене стосується і проекту КПК).

Отже, закінчення досудового провадження, зокрема направлення справи до суду для вирішення питань про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру, має не лише кримінально-процесуальне, а й велике суспільне значення. Крім того, своєчасне, законне і обґрунтоване закінчення досудового слідства сприяє більш інтенсивній діяльності органів досудового розслідування щодо встановлення осіб, які вчинили злочини (при закритті кримінальної справи за відсутністю складу злочину), активізації діяльності з розкриття та розслідування найбільш небезпечних (резонансних) злочинів у цілому, а також дозволяє зменшити навантаження на суди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аленін Ю. П. Навчальний посібник для підготовки до іспиту / Ю. П. Аленін. – Х., 2010. – 328 с.
2. Устинова В. В. Рассмотрение комиссиями по делам несовершеннолетних дел о правонарушениях подростков / В. В. Устинова // Вопросы изучения и предупреждения правонарушений несовершеннолетних : сб. научн. трудов. – М., 1970. – Ч. 2. – 144 с.
3. Ремизова Е. В. Уголовно-процессуальные вопросы борьбы с преступностью несовершеннолетних в СССР / Е. В. Ремизова. – М., 1979. – 131 с.
4. Рыбальская В. Я. Особенности производства по делам о преступлениях несовершеннолетних : учеб. пособие / В. Я. Рыбальская. – Иркутск, 1972. – 119 с.
5. Якимович Ю. К. Некоторые вопросы производства по делам несовершеннолетних / Якимович Ю. К., Голубева М. Н., Колосо-

ва И. С. // Правовые вопросы борьбы с преступностью на современном этапе / под ред. Филимонова В. Д. – Томск, 1989. – С. 144–153.

6. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних («Пекинские правила») // Советская юстиция. – 1991. – № 12. – С. 22–24.

7. Галаган А. И. Особенности расследования органами внутренних дел общественно опасных деяний лиц, признанных невменяемыми : учеб.-практ. пособие / А. И. Галаган. – К., 1986. – 84 с.

8. Назаренко Г. В. Принудительные меры медицинского характера : учеб. пособие / Г. В. Назаренко. – М., 2003. – 176 с.

9. Овчинникова А. П. Сущность и назначение принудительных мер медицинского характера : учеб. пособие [для студ. ВЮЗИ] / А. П. Овчинникова. – М., 1977. – 47 с.

Татаров О. Ю. Особливості закінчення досудового провадження направленням справи до суду для вирішення питань про застосування примусових заходів виховного та медичного характеру / О. Ю. Татаров // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 929–936 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12tojtmx.pdf>

Розглянуто актуальні для слідчих підрозділів питання закінчення досудового провадження направленням справи до суду для вирішення питань про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру.

***

Татаров О.Ю. Особенности прекращения досудебного производства направлением дела в суд для решения вопросов о применении принудительных мер воспитательного и медицинского характера

Рассмотрены актуальные для следственных подразделений вопросы прекращения досудебного производства направлением дела в суд для решения вопросов о применении принудительных мер воспитательного и медицинского характера.

***

Tatarov O.Ju. Features of the Termination Area of Pre-Trial or Trial to Address the Use of Compulsory Measures of Educational and Medical

Relevant to the issues of termination of the investigative unit's pre-trial committal for trial to resolve questions about the application of compulsory measures of educational and medical considered.